

Časť A – Stav riešenia projektu a upresnenie harmonogramu prác na rok 2007

1. Postup prác pri riešení projektu na pracovisku žiadateľa a spoluriešiteľov vzhľadom na harmonogram riešenia projektu

Priebežné výsledky práce korešpondujú so stanoveným cieľom s prihliadnutím na oneskorené financovanie projektu. Projekt sa riešil vo viacerých úrovniach reflektujúc rozdiely medzi verejným a súkromným právom, ako aj rešpektujúc nové tendencie a vplyvy na náš právny systém. V prvej časti projektu išlo predovšetkým o situačnú analýzu stavu právneho poriadku Slovenskej republiky z hľadiska jeho pozitívnych i negatívnych čŕt.

2. Rozbor priebežných výsledkov vzhľadom na stanovené ciele

Európske právo

Euroúrovňový právny priestor zasahuje právnu kultúru krajín, ktorých totožnosť konotoval kontinentálny právny systém. Kontinentálna právna kultúra je i v slovenskom prostredí konfrontovaná s nárastom sudcovskej kreativity a medziiným i ním taktiež vo vzťahu k princípu suverenity ľudu navodzovanou otázkou: Je v moci justície „znovunapísať“ či vyjadriť niečo ako „prejav ľudu“?

Napriek tomu, že konštitucionalizácia právneho priestoru EÚ sa neodvíja z textu Zmluvy o Ústave pre Európu, Charta základných práv EÚ ako text soft law povahy má určitý vplyv na rozhodnutia európskych justičných inštitúcií. Všeobecná Chartou artikulovaná antidiskriminačná zmluva presahuje rámec antidiskriminácie uplatňovanej v rámci ústavného systému SR i Rady Európy.

Dynamika utvárania európskeho právneho priestoru, ako i nedôslednosť sprevádzajúca novelizácie Ústavy SR spôsobuje, že sa v nej vyskytujú rezíduá obdobia predchádzajúceho vstupu SR do EÚ. Svedčí o tom i obsolétny text článku 120 ods. 2 Ústavy SR, ktorého text by mal byť okamžite zmenený.

Ústavné právo a teória práva

Ďalšia časť prác bola venovaná významu legisvakančnej lehoty, zneužívaniu práva a spravodlivosti. Právny poriadok SR sa nachádza v období transformácie poznačenom zmenami právnych predpisov. Tieto zmeny sú analyzované z hľadiska ich príčin i dôsledkov. Analýza sa medziiným sústreďuje na objasnenie podstaty a významu legisvakančnej lehoty.

Poukazuje najmä na veľmi negatívny jav pri novelizácii právnych predpisov v jej rámci. Okrem tohto negatívneho javu sa do centra pozornosti dostáva i novelizácia vnútroštátnych kódexov. Analýza predstavuje striktný záver o nevyhnutnosti rozlíšenia toho, čo je z hľadiska globalizácie a europeizácie vnútroštátneho právneho poriadku nevyhnuté a akceptovateľné, od toho, čo je negatívnym sprievodným javom tohto procesu, ako je náhodilosť, subjektivismus, presadzovanie skupinových záujmov a veľakrát aj neodbornosť a z toho vyplývajúce časté ignorovanie základných zásad legislatívneho procesu. Ďalšia časť analýzy bola venovaná otázkam trojdelenia moci, zneužívania práva a obchádzania nálezu Ústavného súdu SR iným štátnym orgánom, ktoré ako také možno hodnotiť i ako kultúrny deficit slovenského právneho prostredia.

Reformovaná verejná správa v perspektíve ďalšej reformy

Verejná správa má nielen právny, ale i ekonomický, sociologický a etický rozmer. Kvalitná verejná správa vyjadruje i určitú stabilitu jej organizačnej štruktúry a kompetencií. Vývoj v Slovenskej republike je v tomto ohľade po roku 1990 poznamenaný viacerými zmenami, ktoré niekedy mali krátkodobú trvácnosť. Analýza doterajšieho vývoja odkazuje i na to, čomu pravdepodobne bude čeliť ďalšia zamýšľaná reforma verejnej správy. Malo by ísť najmä o starostlivú úvahu na tému kompetencií, ktoré sú prevažne v záujme územnej samosprávy. Ďalšia dôležitá perspektíva spočíva v tom, do akej miery je duálny systém schopný jednotlivé úlohy zabezpečiť. Záver: Zvýšená decentralizácia volá po vhodnom riešení horizontálnej koordinácie ako po *conditio sine qua non* funkčnosti verejnej správy a jej lepšej čitateľnosti zo strany občanov.

V rámci štátnej objednávky boli zorganizovaná jedinečná „Jesenná škola práva“. Téma jedenásteho ročníka podujatia Ústavu štátu a práva SAV znela „Občianstvo: európsky problém“. Obsahové zameranie prednášok na sociologické a právne chápanie občianstva, nadobúdanie a stratu občianstva, „mnohoúrovňové“ občianstvo v Európskej únii, chápanie občianstva v intenciách medzinárodného práva, ako aj ľudské a občianske práva, občianske povinnosti a vzťah občianstva a verejnej moci.

Na tému občianstva existujú rôzne názory a mnohé doposiaľ nezodpovedané otázky. Problematika XI. ročníka zasiahla do všetkých právnych odvetví. Išlo o príklad prierezovej témy, ktorá má právny a sociologický rozmer, ako aj politologické implikácie.

Prednášatelia boli z radov renomovaných právnických osobností Ústavu štátu a práva SAV, Sociologického ústavu SAV, Právnickej fakulty UK Praha, Právnickej fakulty UK Bratislava, Ústavného súdu SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva vnútra SR a Úradu vlády SR, ako aj z Európskeho súdneho dvora v Luxemburgu, právnických fakúlt z Lundu a Lodže, zástupca SR v UNHRC a renomovaný predstaviteľ žurnalistiky z Českej republiky. K úspechu podujatia pravidelne prispieva práve aj umožnenie kontaktov poslucháčov s niektorými významnými právnikmi a poprednými osobnosťami spoločenského života.

Právo sociálneho zabezpečenia

Ako veľmi úspešnú možno charakterizovať konferenciu z oblasti sociálneho zabezpečenia. Konferenciu „Kontrasty reformy sociálneho zabezpečenia“, ktorá sa konala 14. a 15. novembra 2006 v Bratislave, už po piaty raz v dvojročných intervaloch zorganizoval Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied v spolupráci s Nadáciou Friedricha Eberta, zastúpením v Slovenskej republike, ako súčasť riešenia úlohy štátneho programu výskumu a vývoja: „Konštitucionalizácia a zákonodarstvo v podmienkach SR ako členského štátu EÚ so zreteľom na formovanie právneho štátu a právnej praxe“. Konferencia nadväzovala už tradične na predchádzajúce konferencie a zúčastnili sa na nej odborníci na sociálne zabezpečenie, resp. sociálne otázky z rôznych vedných disciplín, zástupcovia a reprezentanti z teórie aj praxe, s výnimkou rezortu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Napriek tejto skutočnosti možno konštatovať zvýšený záujem o toto podujatie; účastníci konferencie osobitne ocenili možnosť výmeny poznatkov a skúseností s kolegami z Českej republiky, z Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR, ako aj z Inštitútu sociologických štúdií Fakulty sociálnych vied UK, Praha.

Tézy konferencie zahŕňali európske trendy v sociálnom zabezpečení, poisťné systémy a systémy sporenia v sociálnom zabezpečení, viacpilierovosť sociálneho poistenia, univerzálne a osobitné modely sociálneho zabezpečenia, štátne dávky ako systém sociálneho zabezpečenia, skúsenosti z uplatňovania nového systému sociálnoprávnej ochrany a nového zákona o rodine, sociálne aspekty riešenia ťažkého zdravotného postihnutia, nezamestnanosť ako sociálny problém, sociálny štát a fenomén chudoby, reformu sociálneho zabezpečenia

a jej ekonomické limity, optimalizáciu organizačnej štruktúry sociálneho zabezpečenia, správne a ústavné súdnictvo vo veciach sociálneho zabezpečenia, ako aj ďalšie aktuálne otázky sociálneho zabezpečenia.

Na konferencii sa zúčastnilo takmer 40 odborníkov na sociálne zabezpečenie zo Slovenskej akadémie vied, právnických fakúlt z Bratislavy a z Košíc, z Akadémie policajného zboru Slovenskej republiky, Ekonomickej univerzity, Pedagogickej fakulty UK v Bratislave, z Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, z Inštitútu pre výskum práce a rodiny, z Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky, z Kancelárie prezidenta Slovenskej republiky, z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky, zo Sociálnej poisťovne, z Konfederácie odborových zväzov, z Doplnkovej dôchodkovej poisťovne Pokoj, z DSS Stabilita a Generali, z Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR, z Fakulty sociálnych vied KU v Prahe, Inštitutu sociologických štúdií..

Účastníci na záver konferencie sformulovali závery, ktoré sú vzácnou symbiózou myšlienok v tejto oblasti tak *de lege lata*, ako aj *de lege ferenda*:

1. Považujú za nevyhnutné doriešiť vzájomné väzby viacpilierovej sústavy dôchodkového zabezpečenia v jednotlivých jeho súčastiach i vo väzbe na ostatné časti sociálnej politiky.
2. Odporúčajú pri príprave legislatívnych riešení sa viac orientovať na rozdiskutovanie problematiky v odbornej verejnosti a zároveň využívať skúsenosti príslušných subjektov mapujúcich názory verejnosti. Ukazuje sa, že názory verejnosti na reformu sociálneho zabezpečenia nie sú prijímané pozitívne. Hodnotenie objektívnej sociálnej politiky sú v kontraste k subjektívnemu hodnoteniu vlastnej sociálno-ekonomickej situácie jednotlivca.
3. Považujú za nevyhnutné v rámci prác súvisiacich so vstupom do EMU analyzovať dopady týchto krokov na jednotlivé súčasti sociálnej politiky.
4. Európske tendencie sociálneho zabezpečenia smerujú k dôchodkovým reformám, k zaisteniu dostatočnej kapacity platenej práce, k balíčkam opatrení na sociálnu inklúziu a k všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti. Odporúčajú dôsledne rešpektovať tieto európske tendencie a podľa možností slovenskej ekonomiky zapracovať do legislatívnych prác.
5. Odporúčajú pri konštruovaní štátnych sociálnych dávok vychádzať z presne definovaných sociálnych udalostí a účelu poskytovania jednotlivých dávok.

6. Odporúčajú riešiť problém ťažko zdravotne postihnutých osôb predovšetkým pri vzniku tohto problému, a neriešiť ako prioritu jeho dôsledky a do riešenia odporúčajú premietnuť princíp subsidiarity.
7. Sú toho názoru, že ochrana základných práv a slobôd má byť princípom pri riešení inštitútu sociálnoprávnej ochrany dospelých.
8. Pozitívne trendy makroekonomického vývoja v oblasti zamestnanosti odporúčajú premietnuť do pozitívnych trendov vývoja ceny práce a ďalších ukazovateľov súvisiacich so životnou úrovňou obyvateľstva.
9. Konštatujú, že osvojenie a pestúnska starostlivosť sú kľúčovými formami zabezpečenia najprirodzenejšieho zabezpečenia náhradnej starostlivosti o deti mimo ich vlastnej rodiny. Verejný záujem vyžaduje zabezpečiť dostatočné právne a iné garancie pre výkon náhradnej starostlivosti týmito formami.
10. Rozhodovanie všeobecných súdov v sociálnych veciach, t. j. vo veciach verejnoprávnej povahy, preukazuje nevyhnutnosť diferencovaných právnych pravidiel oproti rozhodovaniu vo veciach súkromného práva, čo vedie k úvahám o potrebe zohľadnenia týchto špecifik v osobitnom kódexe – v súdnom správnom konaní – bez ohľadu na inštitucionálne riešenie správneho súdnictva.

Upresnenie harmonogramu prác a cieľov na nasledujúci rok

Žiadame na rok 2007 o rozšírenie kolektívu riešiteľov o bývalého sudcu Ústavného súdu SR JUDr. Eduarda Bárányho, DrSc., ktorý bol značným prínosom pre riešiteľský kolektív.

Jedným z najmarkantnejších dôsledkov vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie je skutočnosť, že komunitárne právne normy sa stali neoddeliteľnou súčasťou slovenského právneho poriadku a že niektoré z týchto právnych noriem môžu byť predmetom priamej aplikácie slovenskými všeobecnými súdmi. Takéto právne normy možno nájsť aj v komunitárnom protimonopolnom práve. Keďže táto tematika nebola v slovenskej právnej spisbe spracovaná, iba ak okrajovo spomenutá, zdá sa nám vhodné načrtnúť potenciál ochrany subjektívnych práv, ktoré priamo aplikovateľné právne normy komunitárneho protimonopolného práva v sebe ukrývajú, a to tak vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi subjektmi, ako aj vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi a verejnoprávnymi subjektmi.

V rámci tohto projektu by sme sa zamerali na oblasť práva proti obmedzovaniu hospodárskej súťaže, známemu tiež pod označením protimonopolné právo, a to konkrétne na jav neustáleho obohacovania slovenského objektívneho protimonopolného práva výstupmi

protimonopolného práva komunitárneho a na problematiku vzťahov medzi protimonopolným právom a zmluvným právom ako tému, ktorá je zaujímavá nielen z teoretického hľadiska, ale predstavuje aj prekvapivo významnú časť rozhodovacej praxe Protimonopolného úradu SR.

Ochrana osobnostných práv ako integrálna súčasť novodobých moderných právnych poriadkov prešla zvláštnym vývojom. V právnej úprave sa však postupne čoraz viac presadzovala okrem ústavnoprávnej, trestnoprávnej, správnoprávnej ochrany, ochrana občianskoprávna. Nie na všetky otázky, ktoré prináša teória i prax, dáva naša legislatíva odpoveď. Jednou z tém v ďalšom priebehu prác bude ochrana osobnosti vo všeobecnosti, ale aj otázka venovaná špeciálnym otázkam, ktoré doteraz nenašli v našej právnej teórii komplexné spracovanie – posmrtná ochrana osobnostných práv. V slovenskej odbornej literatúre doposiaľ nebola uvedená problematika spracovaná takýmto komplexným spôsobom. Vždy išlo len o čiastkové riešenie určitých problémov. Prínosom práce bola aj tá skutočnosť, že sa analýzou odkryli mnohé nedostatky existujúcich právnych predpisov a hľadali sa riešenia v kontexte zahraničných skúseností s touto problematikou.

Trhové hospodárstvo, v režime ktorého funguje počnúc politickými a spoločenskými zmenami v roku 1989 aj ekonomika Slovenska, možno definovať ako systém, v ktorom k výmene plnení dochádza na základe zmluvy, teda spoločného a slobodného rozhodnutia aktérov hospodárskeho života stojacich na strane ponuky a dopytu. Ak je však výmena plnení podmienená slobodne uzavretou zmluvou, samotné uzavretie tejto zmluvy je podmienené, či aspoň by malo byť podmienené, predchádzajúcou znalosťou potenciálneho zmluvného partnera. Neznalosť partnera a povrchné právne povedomie vedie k tomu, že poslednom období sa neúmerným spôsobom narastá počet sporov, v ktorých dochádza k neúspešnému vymáhaniu pohľadávok zo strany veriteľa. Na fenomén tejto doby by sme chceli poukázať štúdiami a hľadať riešenia minimalizujúce potencionálne riziká.

Ďalej sa chceme venovať otázkam nekalosúťažného konania. Nový ucelený výstup právnej doktríny v sebe bude spájať teoretické východiská a úvahy platné pre danú tematiku, prípadne pre niektoré výseky právnych vzťahov tvoriacich danú tematiku, s výkladom o praktických postupoch pri interpretácii a aplikácii právnych predpisov, ktoré tieto právne vzťahy upravujú, tak ako ich predpokladá rozhodovacia prax súdov a správnych orgánov aplikujúcich dané právne normy a právna doktrína. S prihliadnutím na vstup Slovenskej republiky do Európskej únie bude neoddeliteľnou súčasťou publikácie vzťahujúcej sa na danú tematiku aj popis a výklad prínosu príspevku komunitárneho práva k právnej úprave v tejto oblasti. Rovnako, i keď klasickejšie, bude do práce zahrnutá komparácia stavu objektívneho práva v Slovenskej republike so stavom objektívneho práva v iných členských štátoch

Európskej únie, ak bude takéto porovnanie môcť prispieť k riešeniu právneho problému, odpoveď na ktorý stav objektívneho práva na Slovensku ešte nedáva, alebo ak dáva riešenie, javí sa ako diskutabilné.

V nasledujúcom roku chceme usporiadať spolu s Bratislavskou školou práva „Dni obchodného práva“. Budúc sa venovať aktuálnym problémom obchodného práva v oblasti obchodných spoločností, ako aj záväzkového práva s akcentom na analýzu implementáciu príslušných smerníc EU do tejto oblasti, ako aj ich aplikáciu v praxi.

Ďalšie témy, ktoré budeme rozvíjať v roku 2007:

- Teoretické základy slovenského občianskeho práva.
- Ochrana detí a rodiny v právnom poriadku Slovenskej republiky.
- Časová pôsobnosť a intertemporalita právnych noriem.
- Reforma verejnej správy.
- Imunita poslancov NR SR.
- Princípy zodpovednosti ručenia riadiacich a dozorných orgánov obchodných spoločností.
- Právo na informácie o stave spoločnosti akcionár *versus* akciová spoločnosť a dozorná rada *versus* akciová spoločnosť.
- Právna úprava vonkajších vzťahov v procese konštitucionalizácie EÚ a „europeizácie“ ústavného práva a inštitúcií v Slovenskej republike.
- Východiská, stav a perspektívy európskej integrácie (EÚ).
- Pojem dobrého práva.

Zoznam výstupov a prínosov projektu za sledovaný rok

Gajdošíková, L.: Kontrasty reformy sociálneho zabezpečenia. Zborník, SAP 2006, 130 strán.

Colotka, P.: Aktuálne otázky európskeho práva ľudských práv. Právny obzor, 89, 2006, č. 5, s. 471 – 476.

Colotka, P.: Good Will, Fair Reason by Radoslav Procházka. International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs. Vol. XV, No. 1/2006, p. 73–74.

Tokár, A.: Zmluva o Ústave pre Európu – symbol zjednocujúcej sa Európy? Právny obzor, 89, 2006, č. 5, s. 435 – 443.

Ovečková, O.: Vybrané problémy novelizácie právnych predpisov so zreteľom na novelizácie kódexov. In: Aktuálne otázky práva. Zborník. Košice, Právnická fakulta UPJŠ, 2006, s. 110 – 120.

Vozár, J.: Súd *locuta causa finita* (niekoľko poznámok k prijatému ústavnému zákonu č. 254/2006). Právny obzor, 89, 2006, č. 3, s. 239 – 243.

Nikodým, D.: K vývoju organizačnej štruktúry verejnej správy Slovenskej republiky. In: Územní samospráva v ČR a v Evropě – problémy a perspektívy. A. Čeněk, Plzeň, v tlači.